

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

6. søndag i treenighetstiden – 20. juli 2014

Prekentekest: Luk 5, 1-11

Lesetekst I: 1 Mos 12, 1-4

Lesetekst II: Rom 1, 1-7

Kall til menneskefiske

Søndagen karakter

Foruten å være den sjette i den lange rekken av søndager i treenighetstiden, ofte kalt kirkens festløse halvår, har denne søndagens sitt særskilte navn: Aposteldagen. Den er i kirkens historie fra 300-tallet av blitt feiret som en kirkens festdag. Tekstene var opprinnelig valgt til feiringen av Peter- og Paulus-dagen 29. juni, som ifølge gamle tradisjoner er dagen da de begge led martyrdøden i Roma. Derfor er denne søndagens liturgiske farge rød og bryter treenighetstidens grønne farge.

Det kan ikke minst i vår tid da apostelautoriteten ofte nedskrives, være gode grunner til å minnes og én søndag i kirkeåret markere at kirken er grunnlagt gjennom Herrens valg og autorisasjon av sine apostler. Som kirkegrunnleggende tjeneste har apostlenes tjeneste engangskarakter. Men som Jesusetterfølgere som fulgte kallet og gikk inn i tjenesten, har apostlene eksemplarisk betydning: Vi er alle kalt til å bryte opp, gi oss i følge med Jesus og tjene ham..

Tekstsammenheng

Det er ikke uten betydning for en rett forståelse av fortellingen om Jesus som kaller Simon Peter ved Gennesaretsjøen, at ifølge Lukas' fremstilling (Luk 4) har Peter hørt Jesu forkynnelse og sett hans undergjerninger – blant annet at Jesus hadde vært hjemme hos ham i Kapernaum og helbredet svigermoren som lå med høy feber (Luk 4,38f). Kallelsen av Peter ved Gennesaretsjøen, som for øvrig i den form fortellingen har i Luk 5, er særstoff for det tredje evangeliet, kommer altså ikke som lyn fra klar himmel. Den er forberedt gjennom en nær forbindelse mellom Peter og Jesus.

Retorisk oppbygning

Fortellingen om Jesus som kaller Peter, har en elegant retorisk oppbygning: Etter den innledende situasjonsangivelsen (5,1-2) følger sju scener, der de fire første speilvendes, dvs. gjentas i omvendt rekkefølge, i de tre siste:

1. scene: Båten til Simon Peter med Jesus om bord legger fra land, Jesus underviser (5,3)
2. scene: Jesus befaler: Legg ut på dypet og fang fisk! (5,4)
3. scene: Peter adlyder (tilsynelatende) (5,5).
4. scene: Ordets makt demonstreres (5,6-7).
5. scene: Peter overgir seg til Jesus som Herre (5,8). 5,9 er et forklarende innskudd med informasjon som er nyttig for leseren.

6. scene: Jesus befaler: Fang mennesker! (5,10).

7. scene: Båtene roes i land, Jesus-etterfølgelse (5,11).

Denne retoriske komposisjonen har forbilder i GT, for eksempel Jes 41,16-20. Den er trolig skrevet av en lærd jøde.

Øyenvitneskildring

Lukas har i forordet til sitt evangelium gjort rede for kildene han bruker. Han har fått stoffet overlevert av dem som «helt fra først av var øyenvitner» (1,2). Den detaljrike og levende skildringen innledningsvis av hva som skjedde da Jesus kalte Simon Peter - båtene som lå ved land, fiskerne som skyller garna, folket som trenger seg inn på Jesus for å høre ham forkynne Guds ord – bærer et øyevitnes preg og er slik et eksempel på stoff i det tredje evangeliet som Lukas har fått overlevert av et av øyenvitnene han refererer til i 1,2.

Noen tekstkommentarer

Første scene: Jesus klatrer opp i Peters båt og ber ham om hjelp. Han har bruk for ham. På en så stor sjø som Gennesaretsjøen blir en robåt ikke liggende på samme sted, den driver. Jesus trenger derfor når han skal bruke en båt som plattform for sin undervisning, en erfaren båtsmann som kan holde båten i ro. Jesus setter seg altså, helt bevisst, først, før han uttrykkelig kaller til etterfølgelse, i en posisjon der han ber om hjelp fra den han søker å vinne som disippel. Samme fremgangsmåte bruker Jesus i møte med den samaritanske kvinnen ved brønnen (Joh 4): Han innleder samtalen med henne med å be om en tjeneste: «Gi meg noe å drikke».

Andre scene: Etter første scene forventes det å lese/høre i denne andre scenen at når Jesu undervisning nå er forbi, vil Jesus takke Peter for lånet og manøvreringen av båten og be ham ro ham i land, så han kan fortsette sitt virke der. Men i stedet gir Jesus, tømmermannen fra Nasarets høyland, som vel aldri før hadde fisket, den profesjonelle fiskeren Peter en belærende befaling om hvor og hvordan han nå, etter å strevd hele natten uten å få noe, skal fange fisk! For Simon Peter og hans arbeidskamerater må Jesu ordre ha fortonet seg helt meningsløs. Fisket skulle foregå langs bredden av sjøen hvor friskt vann renner ut i sjøen, ikke «på dypet». Og det skulle skje om natten av den enkle grunn at det er da fiskene i Gennesaretsjøen tar føde til seg, mens de om dagen skjuler seg under stein og klipper. Simon Peter kommenterer i tredje scene Jesu uhørte fiskeforslag som erfaren og stolt yrkesfisker. Jeg tolker hans kommentar som en om ikke formell, så i sak reell protest mot Jesu ordre om å prøve fiskelykken ved høylys dag på dypt vann. Omtrent slik kan Peter ha tenkt: «Jeg skal nok gjøre som du sier, Jesus, men da skal du få se hvem av oss det er som vet noe om fiske!»

På ditt ord

Tradisjonelt er Peters svar: «Men på ditt ord vil jeg sette garn» blitt tolket som eksemplarisk uttrykk for den ydmyke tro, den tro som stoler mer på Jesus og hans ord enn på egne erfaringer og sannsynlighetsberegninger, den tro som fortrøster seg på og satser på et ord fra Herren mer enn på eget strev, slik salmen «Jesus, Herre, på ditt ord er jeg til min gjerning rede» (412 i forrige utgave av Norsk Salmebok, salmen er ikke tatt med i 2013-utgaven) vakkert beskriver det, trolig nettopp med teksten i Luk 5 som referanseramme: «På ditt ord og i ditt navn alle ting blir meg til gavn» og «Til min siste stund jeg tror, Jesus, Herre, på ditt ord.» Salmen understreker viktigheten og betydningen av å ha «På Herrens ord» som motto for livet som Jesu disippel, og å gå på dette ord, i strid med egne regnestykker. Men jeg tviler altså på at Peters ord i Luk 5,5 er sakssvarende bibelsk belegg for troens vågestykke og risiko.

Den overveldende store fiskefangsten i fjerde scene er fortellingens klimaks. Den gjør et enormt inntrykk på Peter som i femte scene skildres som overveldet av syndserkjennelse og egen uverdighet. I møtet med Jesus har han fått fornemmelsen av noe guddommelig, som en Jesaja i templet fikk det i møte med den hellige og rene Gud: «Ve meg, jeg er fortapt, for jeg er en mann med urene lepper» (Jes 6,5).

For dem begge er opplevelsen av Den hellige en forberedelse til deres kommende kall og tjeneste: Det er bare den som vet han er en synder, Gud kan bruke. Men Peter røper når han ber Jesus, som han nå kaller «Herre», ikke «mester» (som i vers 5), om å gå fra ham, at han er en nybegynner på troens vei. Senere skulle han i Jesus-etterfølgelsen lære at erkjennelsen av egen synd måtte føre til den motsatte bønn, at Herren Jesus *ikke* måtte gå fra ham, men gi ham, synderen, sin nåde, tilgivelse og fred, at han og Jesus dog passet sammen, som det heter i Christian Richardts kjente salmevers: «Du som freden meg forkynner, du en frelser, jeg en synder, du med Amen, jeg med bønn, du med nåden, jeg med skammen – å, hvor vi dog passer sammen, du Guds salvede, Guds Sønn!» (Norsk Salmebok 338). Jesus er synderes venn og lar dem få bli hos seg. Og det er dem han kan bruke og la bli til velsignelse for andre, til menneskefiskere.

Å fange mennesker

Simon Peter fikk som livsoppgave å dra ut i folkehavet som menneskefisker. Enhver kristen er kalt til å «fange mennesker». Uttrykket kan høres negativt ut, som om det er vår oppgave å få mennesker til å «gå i garnet» (Knut Grønviks formulering). Men slik er det jo ikke. Vi skal ved å vitne, forkynne og undervise om Jesus få både jøder og andre folkeslag fanget i betydningen fanget inn av Jesus, tiltrukket og fascinert av ham. Å fange mennesker slik er å sette dem fri og gjøre dem salige. «Mer kunne ei engler begjære enn gå med så salig et bud».

Gunnar Johnstad

Cand.theol. Bibeloversetter. Førsteamanuensis ved NLA Høgskolen. Styremedlem i Shalom Askøy. Fritidsforkynner i DNI.

gunjohn@online.no